

VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ STANDARDININ (TMS 36) NAKİT YARATAN BİRİM, ŞEREFİYE VE ŞİRKET VARLIKLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Dr. Özgür Muhittin ESEN*
Dr. Ali Atilla PEREK*

ÖZET

Yeni Türk Ticaret Kanununun kamuoyuna yansıdığı biçimde kabul edilmesi durumunda, bankalardan ve halka açık şirketlerden sonra diğer firmalar da Uluslararası Muhasebe Standartlarının ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının tercümesi olan Türkiye Muhasebe Standartlarına ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına uygun raporlama yapmak zorunda kalacaklardır. Böylelikle, mevcut muhasebe uygulamasında oldukça büyük değişiklikler olacaktır. Bu çalışmada, mevcut muhasebe mevzuatında değişikliğe neden olacak standartlardan biri olan Türkiye Muhasebe Standardı 36 “Varlıklarda Değer Düşüklüğü” ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, standardın alt başlığı olan Nakit Yaratan Birim, Şerefiyeye sahip varlıklar ve Şirket Varlıkları konusunda, literatüre ve uygulamaya katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Değer Düşüklüğü, Nakit Yaratan Birim, Şerefiye, Şirket Varlıkları, TMS 36

ABSTRACT

With the enactment of the New Turkish Commercial Code, after banks and publicly traded entities all of the firms will also be required to report according to Turkish Accounting Standards and Turkish Financial Reporting Standards, which are translations of International Accounting Standards and International Financial Reporting Standards. Therefore, there will be significant alterations in the current accounting applications. In this study, one of the standards that are going to change the current accounting regulations – Turkish Accounting Standard 36 “Impairment of Assets” – is examined. The purpose of the study is to contribute to the literature and practice about the Cash Generating Unit and Corporate Assets sub topics of the standard.

Key Words: Impairment, Cash Generating Units, Goodwill, Corporate Assets, TMS 36

* İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

* Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F., İngilizce İşletme Bölümü, Muhasebe – Finansman Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

1. GİRİŞ

Bilindiği üzere BDDK 2006 yılından itibaren TMS ve TFRS'leri, SPK'da 2008 yılından itibaren UMS ve UFRS'leri kendilerine bağlı şirketler tarafından finansal tabloların hazırlanmasında kullanmalarını hükme bağlamıştır. Buna ek olarak yeni TTK'nın kabul edilmesi durumunda diğer tüm şirketler de TMS ve TFRS'lere uygun raporlama yapmak zorunda kalacaklardır. Bu yeni kurallar ile mevcut muhasebe mevzuatında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklardan biri de varlıkların değerlemesinde dikkate alınacak değer düşüklüğüdür.

İşletme varlıklarının değerlendirme günündeki değerleri çeşitli durumlarda satın alım (maliyet) değerinin altına düşebilmektedir. Bir varlığın piyasa değerinin veya gerçeğe uygun değerinin satın alım değerinin altına düştüğü durumlarda, finansal tabloların gerçeği yansıtılması ve ihtiyatlılık ilkesi gereğince, gerekli düzeltmelerin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle işletmeler, finansal tablo kullanıcılarına doğru ve güvenilir bilgi sağlayabilmek amacıyla, varlıklarının maliyet veya piyasa değerinden düşük olanı ile değerlendirme yöntemini kullanarak varlıklarını düşük değerden finansal tablolarında sunmaktadır (Erdamar, 2003, s.117). Piyasa değeri maliyet değerinin altına düşen varlık için bir değer kaybı olduğu kabul edilmekte ve bu değer kaybı bir gider/zarar olarak oluşturduğu dönemin kâr/zarar tablosuna (gelir tablosuna) aktarılmaktadır. Ayrıca ilgili varlığın bilanço değeri de değer düşüklüğü tutarında düzeltilmektedir.

2. VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ (TMS 36)

Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) 36 "Varlıklarda Değer Düşüklüğü"nde bir varlığın değer kaybına uğraması durumunda değer düşüklüğü dikkate alınarak finansal tablolar düzeltilmektedir. Varlıklardaki değer düşüklüğünün tespit edilebilmesi için değer düşüklüğü testi yapılmaktadır. Değer düşüklüğü testinde varlığın defter değeri ile geri kazanılabilir tutarı karşılaştırılmakta ve geri kazanılabilir tutarın defter değerinden düşük olması durumunda bir değer kaybı olduğu kabul edilmektedir. Ancak unutulmaması gerekir ki TMS'lerde sadece değer kaybı değil, yeniden değerlendirme ile değer artışları da dikkate alınarak finansal tablolara yansıtılmaktadır.

Defter değeri, varlığın değerlendirme gününde kayıtlarda yer alan değerinden birikmiş amortismanların çıkarılması ile bulunan değerdir (TMS 36, paragraf 6). Varlığın değerlendirme gününde kayıtlarda yer alan değeri maliyet değeri de olabilir, daha önceki dönemlerde yeniden değerlemeye tabi tutularak yükseltilmiş veya düşürülmüş değeri de olabilir.

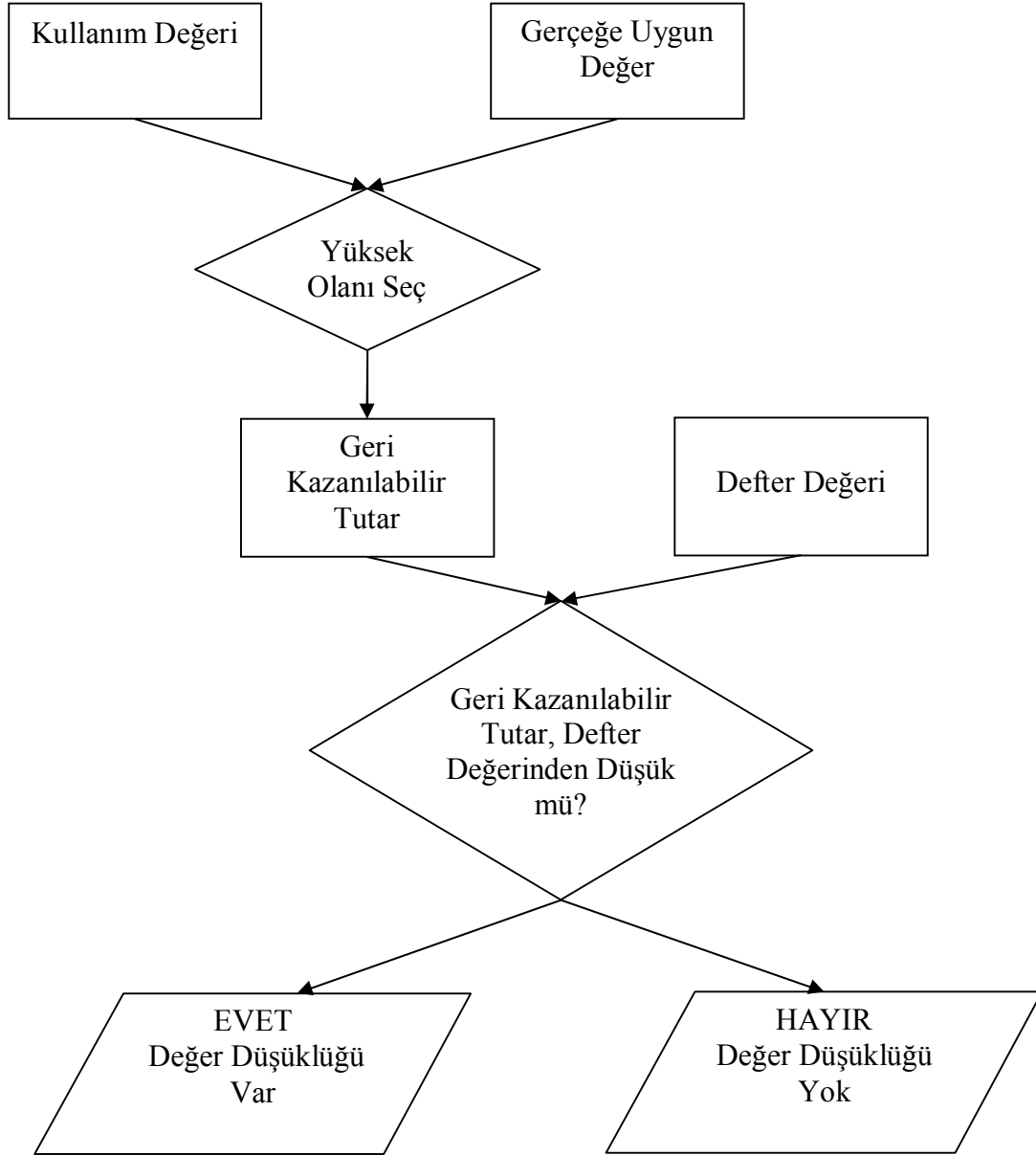
Geri kazanılabilir tutar, varlığın elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır. Görüldüğü gibi bu tanımdan iki farklı kavram daha ortaya çıkmaktadır. Bu kavramlardan kullanım değeri, varlıktan elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri olarak tanımlanmıştır. Kanımızca kullanım değeri bu standardın öznel uygulamalara en açık noktasıdır. Bu nedenle kullanım değeri, çalışmanın ilerleyen kısımlarında ayrı bir başlık altında ele alınacaktır. Elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer, bilgili ve istekli tarafların karşılıklı pazarlık ortamında varlığın satışı için anlaştıkları fiyattan elden çıkarma maliyetlerinin düşülmesi ile bulunan tutardır. Elden çıkarma maliyetleri de,

finansman gideri ve gelir vergisi (kurum kazancı üzerinden alınan vergi) hariç, bir varlığın satışı ile doğrudan alakalı katlanması kaçınılmaz olan maliyetler şeklinde belirtilmiştir (TMS 36, paragraf 6). Elden çıkarma maliyetlerine ilgili yasal yükümlülükler, varlığın nakliyesi, sigortası, bulunduğu yerden sökülmesi ile ilgili giderler örnek olarak verilebilir.

TMS 36 paragraf 6'da geçen "Gelir Vergisi" ibaresi UMS 36'da geçen İngilizce "income tax" ifadesinin birebir Türkçe karşılığıdır. "Income" kelimesinin sözlükteki Türkçe karşılığı "Gelir"dir (Langenscheidt Standart English Dictionary, 1990, s.263). Ancak Gelir Vergisi Kanununun 1. maddesinde "Gelir Vergisi"nin gerçek kişilerin kazançları üzerinden alınan vergi olduğu ifade edilmektedir. Kurumlar Vergisi Kanununun 1. maddesinde "Kurumlar Vergisi"nin kurum kazancı üzerinden alınan vergi olduğu belirtilmektedir. TMS ve TFRS'ler gerçek kişiler için değil kurumlar (tüzel kişilikler) için getirilen standartlar seti olduğuna göre burada vurgulanmak istenen vergi Gelir Vergisi değil Kurumlar Vergisidir. TMS 12 "Gelir Vergileri" standardının amaç bölümünde "Gelir Vergileri" ifadesinin yanında "kurum kazancı üzerinden hesaplanan vergiler" açıklaması parantez içinde verilmiştir. Ancak Türkiye'de gelir vergisi ile kurumlar vergisinin farklı anlama gelmesi dolayısıyla, kanımızca, bu çeviri yanlışlığının düzeltilmesi ve standartlarda gelir vergisi yerine "kurumlar vergisi" ya da "kurum kazancı üzerinden hesaplanan vergiler" ibaresinin kullanılması gerekmektedir.

Varlıkla ilgili bir bağlayıcı satış anlaşması var ise varlığın gerçeğe uygun değeri anlaşma değeridir. Bağlayıcı bir anlaşma yok ise, varlığın aktif bir piyasası olup olmadığına bakılır. Varlığın aktif bir piyasası var ise gerçeğe uygun değeri, aktif piyasadaki satış fiyatıdır. İşletme, varlığın bağlayıcı bir satış anlaşması veya aktif bir piyasası yoksa gerçeğe uygun değerini belirlerken aynı endüstri kolunda benzer varlıklarla ilgili güncel işlemlerin sonucunu dikkate alabilmektedir. Varlığın elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri hiçbir şekilde belirlenemiyorsa, varlığın kullanım değeri geri kazanılabilir tutar olarak kabul edilmektedir (TMS 36, paragraf 20 – 27).

İşletme finansal tablolarını açıklamadan önce varlıklarının geri kazanılabilir tutarının net defter değerinden düşük olup olmadığını belirlemek zorundadır. İşletme bunu yapmak için TMS 36'ya göre varlıklarını değer düşüklüğü testine tabi tutmalıdır. Değer düşüklüğü testinde, defter değeri ile geri kazanılabilir tutar karşılaştırılmakta ve geri kazanılabilir tutarın defter değerinden düşük olması durumunda bir değer kaybı olduğu kabul edilmektedir (TMS 36, paragraf 8). Değer düşüş zararı ortaya çıktığı dönemde kâr/zarar tablosuna zarar olarak aktarılır ve varlığın defter değeri de değer kaybı tutarında düzeltilir. Tüm bu açıklamalardan faydanılarak değer düşüklüğü testi için uygulanacak yol aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Değer düşüklüğü testi varlıklara ilişkin herhangi bir değer düşüklüğü oluştuğuna dair belirti ortaya çıktığı zaman yapılmaktadır (TMS 36, paragraf 9). Standartta değer düşüklüğü belirtisi işletme dışı ve işletme içi olarak ikiye ayrılmaktadır (TMS 36, paragraf 12).

İşletme içi belirtiler;

- Varlığın fiziksel bir hasara uğraması veya değer yitirdiğine ilişkin kanıtlar,
- Varlığın ekonomik performansının beklenenden daha kötü olduğuna veya olabileceğine ilişkin kanıtlar,
- Varlığın kullanım dışı bırakılması, varlığın dahil olduğu faaliyetin sona erdirilmesi veya yeniden yapılandırılmasının planlanması, varlığın beklenen tarihten önce elden çıkarılmasının planlanması, varlığın ömrünün sınırsız değil

sınırlı olduğu kanaatine varılması gibi varlığın mevcut ya da gelecekteki kullanımını olumsuz yönde etkileyecek değişikliklerin olmasıdır.

İşletme dışı belirtiler;

- Varlığın piyasa fiyatının beklenenden çok daha fazla azalması,
- Teknolojide, ekonomide, hukuki çevrede veya işletmenin içinde bulunduğu pazarda işletmeyi olumsuz yönde etkileyen veya etkileyecek değişikliklerin olması,
- Faiz oranlarının veya diğer yatırım kârlılığı ile ilgili piyasa oranlarının artmasına paralel olarak işletmenin varlığın kullanım değerini hesaplamada uyguladığı iskonto oranının artması sonucunda varlığın geri kazanılabilir tutarının önemli ölçüde azalmasıdır.

Henüz kullanımda olmayan ya da sınırsız ömre sahip maddi olmayan duran varlıklar (şerefiye dahil) değer düşüklüğü belirtisi olmasa da, her yıl aynı zamanda uygulanmak koşuluyla, yılda en az bir kere değer düşüklüğü testine tabi tutulmaktadır (TMS 36, paragraf 10).

Bir varlık yeniden değerlemeye tabi tutulmuş ve değerinde bir artış tespit edilmiş ise, artış tutarı gelir olarak kâr/zarar tablosuna aktarılmamakta ve bilançodaki özkaynak bölümü içinde yer alan “Yeniden Değerleme Değer Artışı” kaleminde muhasebeleştirilmektedir (TMS 16, paragraf 39). Daha önce yeniden değerlemeye tabi tutulmuş ve değeri artırılmış bir varlıkta değer düşüklüğü tespit edilmiş ise, değer düşüklüğü tutarı ilk olarak varlıkla ilgili özkaynak içinde sunulan yeniden değerleme değer artışı kaleminden düşülmektedir. Yeniden değerleme artışı tutarından daha fazla bir değer düşüklüğü ortaya çıkmış ise kalan kısım ilgili dönemin kar/zarar tablosuna zarar olarak aktarılmaktadır (TMS 36, paragraf 60).

Değer düşüklüğü testi, TMS 36’nın kapsamı dışında bırakılan varlıklar hariç, tüm maddi ve maddi olmayan varlıklar için geçerlidir. Kapsam dışı bırakılan varlıklar aşağıdaki gibidir (TMS 36, paragraf 2).

- Stoklar
- İnşaat sözleşmelerinden kaynaklanan varlıklar
- Ertelenmiş vergi varlıkları
- Çalışanlara sağlanan faydalardan kaynaklanan varlıklar
- Finansal varlıklar (iştirakler, bağlı ortaklıklar ve iş ortaklıkları hariç)
- Satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmış varlıklar
- Gerçeğe uygun değerden tahmini pazaryeri maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülen tarımsal faaliyetlere ilişkin canlı varlıklar
- Gerçeğe uygun değer ile ölçülen yatırım amaçlı gayrimenkuller

3. KULLANIM DEĞERİ

Kullanım değerinin, gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri olduğu daha önceki bölümde belirtilmişti. Kullanım değerinin hesaplanabilmesi için hem gelecekteki nakit akışlarının tahmin edilmesi, hem de nakit akışlarını bugünkü değerine indirgeyen iskonto oranının belirlenmesi gerekmektedir. Ancak, gerek gelecekteki nakit

akımlarının, gerekse iskonto oranının belirlenmesi işletmelerin öznel uygulamalarına oldukça açıktır.

3.1. İskonto Oranının Belirlenmesi

TMS 36, herhangi bir varlığa ilişkin nakit akımlarının bugünkü değerinin hesaplanmasında kullanılacak olan iskonto oranının öncelikle doğrudan piyasadan elde edilebilen bir oran olması gerektiğini belirtmiştir. Bununla beraber TMS 36, varlığa özgü bir oranın doğrudan piyasadan elde edilemediği durumlarda, işletmelerin, iskonto oranını tahmin etmek için **onun yerine geçebilen** başka oranları kullanabileceklerini de hükmetmiştir (TMS 36, Paragraf 55 – 56).

TMS 36 paragraf 56'ya göre “iskonto oranı yatırımcıların tutar, zaman ve risk profili açısından işletmenin varlıktan elde etmeyi beklediği nakit akışlarıyla aynı düzeyde nakit akışları yaratan bir yatırım yapmış olmaları durumunda elde etmeyi bekleyecekleri kazançtır”. Bir başka ifadeyle, iskonto oranı fırsat maliyeti şeklinde kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında standart aynı paragrafta iskonto oranının iki unsur üzerinden tahmin edilebileceğini belirtmiştir;

- Benzeri varlıklar için cari piyasa işlemlerindeki kullanılan bir oran üzerinden veya,
- Hizmet potansiyeli ve riskleri açısından ilgili varlığa benzer bir varlığa (veya varlık portföyüne) **sahip halka açık bir işletmenin ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti** üzerinden

Bununla beraber TMS 36 Ek A-16'da, iskonto oranı tahmin edilirken, başlangıç noktası olarak;

- Sermaye varlıkları fiyatlandırma yöntemi (Capital Asset Pricing Model – CAPM) gibi teknikler kullanılmak suretiyle belirlenen işletmenin ağırlıklı ortalama sermaye maliyetinin (AOSM / Weighted Average Cost of Capital – WACC),
- İşletmenin marjinal borçlanma oranının ve
- Diğer piyasa borçlanma oranlarının dikkate alınacağı belirtilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, bir varlığın kullanım değeri belirlenirken hesaplanması gereken iskonto oranı olarak varlığa sahip işletmenin ağırlıklı ortalama sermaye maliyetinin kullanılabilmesi sonucuna varabiliriz. Eğer ilgili işletmenin ağırlıklı ortalama sermaye maliyetinin hesaplanması zor ise, benzer bir varlığa sahip halka açık bir işletmenin ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti de kullanılabilir.

Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti yöntemi, sermaye maliyetini hesaplarken işletmenin birden çok kaynaktan finanse edildiği gerçeğini dikkate almakta ve çeşitli kaynakların ortalama maliyetini hesaplamaktadır. Bu yüzden işletmenin sermaye yapısını oluşturan çeşitli kaynak oranlarının bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır. WACC oranının formülü aşağıdaki gibidir (Damodaran, 2002, s.670).

$$WACC = [W_b * K_b (1-V)] + [W_s * K_s]$$

W_b = Borcun, uzun vadeli yabancı kaynak ile özkaynakların toplamına oranı

Kb = Borcun maliyeti

V = Vergi oranı

Ws = Özkaynağın, uzun vadeli yabancı kaynak ile özkaynakların toplamına oranı

Ks = Özkaynak maliyeti

Görüldüğü gibi kullanım değeri hesaplanacak varlığa sahip bir işletmenin WACC oranını bulabilmek için ilk olarak şirketin borçlanma maliyetini ve sermaye maliyetini (CAPM oranını) hesaplamamız gerekmektedir. Bu oranları bulduktan sonra da özsermaye ve borçlanma maliyetlerinin WACC oranındaki ağırlıklarının hesaplanması gerekmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, WACC formülündeki borcun ya da özkaynağın ağırlıklı ortalama maliyeti hesaplanırken kısa vadeli borçların dikkate alınmamasıdır (Ehrhardt, 1994, s.69).

TMS ve TFRS'lerde borcun maliyetinin nasıl hesaplanacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Borcun maliyetini hesaplamak için öncelikle firmanın tahvil ve bono gibi borç senedi sahibi olup olmadığına bakılmalıdır. Firmaların söz konusu borç senedine sahip olmaları durumunda bu tür borcun maliyeti direkt olarak firmanın borçlanma maliyeti olarak alınmaktadır. Eğer firma söz konusu borç senedine sahip değilse, firmanın en güncel borçlanma oranı (1 yıldan uzun olmak şartı ile) borçlanma maliyeti olarak kabul edilmektedir (Damodaran, 2002, s.671). Bununla beraber alternatif bir yol olarak borcun maliyeti, iskonto oranı bulunacak olan varlığın beklenen ömrüne eşit veya benzer vadeli, sabit faizli devlet tahvillerinde belirtilen oran alınmakta ve bu orana bir risk primi eklenmektedir (Ernst&Young, 2006, s.977).

Burada dikkat edilmesi gereken husus, her ne kadar TMS 36 iskonto oranının **vergi öncesi oran olması gerektiğine** hükmetmiş olsa da, uygulamada borçlanma maliyetlerinin hesaplanmasında, genellikle borcun vergiden sonraki maliyeti dikkate alınmaktadır. Bize göre de borçlanma maliyetinin vergi sonrası alınması daha doğru olacaktır. Çünkü yabancı kaynaktan alınan finansmanın maliyeti olan faiz vergi hesaplanırken dikkate alınmakta ancak, özkaynaktan elde edilen finansmanın maliyeti olan kâr payı ise vergi hesaplanırken dikkate alınmamaktadır. Bu yabancı kaynaktan elde edilen finansman açısından işletmeye bir vergi avantajı sağlayacaktır.

Bir şirketin WACC oranının hesaplanabilmesi için ikinci olarak o şirketin sermaye maliyetinin (CAPM) bulunması gerekmektedir. Menkul kıymetler için geliştirilmiş olan Varlık Fiyatlama Modeli (CAPM) ile genellikle, sermaye piyasasında özkaynağa yapılan yatırımın beklenen getirisi tahmin edilmektedir (Myers, 1977, s.322).

CAPM oranının formülü şu şekildedir;

$$CAPM = rf + \beta (rm - rf)$$

CAPM : Özkaynak maliyeti

rf : Risksiz faiz oranı

β : Hisse senedinin risk endeksi (Beta)

rm : Piyasa getirisi

Görüldüğü gibi, eğer bir şirketin CAPM oranı hesaplanmak isteniyor ise 3 ana unsurun tespit edilmesi gerekmektedir. Bu üç ana unsur;

1. Risksiz faiz oranını (rf)
2. Risk primini (rm-rf)
3. Hisse senedinin risk endeksi (Beta- β)

Genellikle risksiz faiz oranı olarak devlet tahvili faiz oranı alınmaktadır. Bu oran çoğunlukla vadesi bir yıla en yakın devlet tahvilinin getirisi olarak kabul edilmektedir (Bu oranlara İMKB'nin internet sitesinde yayımlanan bültenlerden ulaşılabilmektedir). Ancak, değerlemeye tabi varlığın ya da borcun süresine benzer vadeli devlet tahvillerinin getirisi de risksiz faiz oranı olarak alınabilmektedir. Bununla beraber TMS ve TFRS'lerdeki bazı hükümlerde, risksiz faiz oranının devlet tahvillerinin getirileri dışında da başka yollarla hesaplanabileceği belirtilmiştir. Örneğin TMS 39 EK A kısmının Uygulama Rehberi bölümündeki 82. paragrafa göre, bazı ülkelerde devletin, kredi riski taşıyor olmasından dolayı, borçlanma oranının bazı işletmelerinkinden daha yüksek olabileceği ve bu gibi durumlarda risksiz faiz oranı olarak en yüksek kredili dereceli şirket tahvillerinin getirilerinin kullanılabilmesi ifade edilmiştir. Benzer biçimde TMS 19'un 78. paragrafında, devlet tahvilleri ile birlikte "yüksek kaliteli kurumsal senetlere ilişkin piyasa getirileri"nin de paranın zaman değeri olarak, dolayısıyla risksiz faiz oranı olarak, kullanılabilmesi belirtilmiştir.

CAPM oranını hesaplamak için ikinci olarak risk priminin (rm-rf) bulunması gerekmektedir. Risk primini (rm-rf) bulabilmek için önce hisse senetlerinin uzun dönemdeki ortalama getirisini, yani piyasa getirisini (rm), hesaplamamız ve bu orandan risksiz faiz oranını (rf) çıkarmamız gerekmektedir. Piyasanın beklenen getirisini (rm) hesaplamak için piyasadaki hisse senetlerinin tümünden oluşan portföyün verimini bulmamız gerekmektedir. Bu rakamları kendimiz hesaplayabileceğimiz gibi, İMKB'nin ve bazı finans kurumlarının internet sayfalarında da bu rakamlara ulaşılabilmektedir (örneğin www.imkb.gov.tr/sirket/fiyat_getiri.htm).

CAPM oranını hesaplamak için üçüncü olarak şirkete ait "Beta katsayısını" hesaplamamız gerekmektedir. Beta katsayısı (β) bir menkul kıymetin getirisindeki değişiklikler ile piyasa portföyünün getiri oranlarında meydana gelen değişiklikler arasındaki ilişkiyi göstermektedir (Megginson, 2006, s.306). Beta katsayısının hesaplanması kolay olmadığı için çeşitli kurumlar halka açık firmaların beta katsayılarını dönemsel olarak yayımlamaktadır. Örneğin İngiltere'de The London Business School hem şirketler için hem de sektörler için beta katsayılarını yayımlamaktadır (Ernst&Young, 2006, s.977). Amerika Birleşik Devletleri'nde de Merrill Lynch, Bara, Value Line, Standard & Poors, Morning Stars, Bloomberg gibi birçok kurumdan şirket ve sektör betalarına ulaşmak mümkündür. Türkiye'de ise çeşitli finans ile ilgili internet sayfalarında şirketlerin beta katsayılarına ulaşmak mümkündür.

Eğer kullanım değeri hesaplanacak varlığa sahip şirket halka açık değilse o şirketin beta katsayısının bulunabilmesi oldukça zor olabilmektedir. Bu durumda işletme benzer varlığa sahip halka açık bir şirketin betasını veya bulunduğu sektörün betasını esas alabilmektedir. Kanımızca eğer söz konusu şirket, betası esas alınacak halka açık şirketten önemli ölçüde küçük ise, sektörün beta katsayısını almak daha uygun olacaktır. Çünkü araştırmalar göstermiştir ki küçük şirketlerin özkaynak maliyeti büyük şirketlerin özkaynak maliyetinden daha büyük olmaktadır (Pratt, 1998, s.210).

TMS 36 paragraf 54'e göre gelecekteki nakit akışlarının yabancı para cinsinden gerçekleştiği durumlarda nakit akışlarının ilgili para birimi cinsinden tahmin edileceği ifade edilmiştir. Ayrıca nakit akışlarının ilgili yabancı para birimi için geçerli iskonto oranından bugünkü değere indirgeneceği ve hesaplanan bugünkü değer, hesaplamanın yapıldığı tarihteki kurdan yerel para birimine çevrileceği belirtilmiştir.

Bu gibi durumlarda iskonto oranı hesaplanırken;

- Firmanın, (eğer var ise) söz konusu para cinsinden en güncel borçlanma oranının (1 yıldan uzun olmak şartı ile) borçlanma maliyeti olarak alınması,
- Risksiz faiz oranının (eğer var ise) devletin söz konusu para cinsinden borçlanma oranı olarak belirlenmesi (Eğer devletin söz konusu para cinsinden borçlanması yok ise söz konusu para cinsine sahip olan ülkenin risksiz faiz oranı alınabilir ancak bu durumda bulunduğumuz ülkenin "ülke riski" oranının WACC oranına eklenmesi gerekmektedir. Ayrıca ülke riski oranının, şirket cirosundaki iç piyasa oranının şirket cirosundaki dış piyasa oranına bölünmesi ile bulunan yüzde ile çarpılması gerekmektedir.) (Damadoran, 2002, s.170),
- Piyasanın beklenen getirisi (R_m) olarak da IMKB'deki şirketlerin söz konusu yabancı para cinsinden getirilerinin alınması gerekmektedir.

3.2. Nakit Akışlarının Belirlenmesi

Bir işletme ilgili varlığın nakit akışlarını belirlerken öncelikle daha çok dış kanıtlara dayanan, gelecekteki ekonomik koşullara ilişkin mantıklı ve desteklenebilir varsayımları kullanmalıdır. Bununla beraber, gelecekteki nakit akışları, yönetim tarafından onaylanan en güncel finansal bütçelere/tahminlere dayandırılmalıdır (TMS 36, paragraf 33).

Prensip olarak ilgili bütçeleri/tahminleri esas alan projeksiyonlar, istisnalar hariç, en fazla 5 yıllık dönemi kapsamaktadır. Bunun sebebi, TMS 36'ya göre 5 yıldan uzun dönemler için gelecekteki nakit akışlarına ilişkin olarak detaylı, kesin ve güvenilir finansal bütçelerin/tahminlerin genellikle mevcut olmamasıdır. Faydalı ömrü 5 yıldan uzun olan varlıklarda, 5. yılı takip eden yıllar için bir büyüme oranı kullanılmak suretiyle varlığın yararlı ömrünün sonuna kadar olan döneme ilişkin nakit akışları tahmin edilmektedir. Büyüme oranlarının prensip olarak sabit ya da azalan oranlar olması gerekmektedir. Ancak artan bir oranın kullanılması gerektiğine ilişkin haklı gerekçeler bulunuyor ise artan oran kullanılabilir (TMS 36, paragraf 33, 35, 36).

Dikkat edilmesi gereken bir detay; söz konusu büyüme oranları, daha yüksek bir oranın kullanılması gerektiğine ilişkin haklı gerekçeler bulunmadığı sürece, işletmenin faaliyet gösterdiği ürünler, endüstriler, ülke veya varlığın kullanıldığı piyasalar için geçerli uzun vadeli ortalama büyüme oranlarını aşmamalıdır.

TMS 36'ya göre gelecekteki nakit akışları nominal olarak tahmin edilir ve aşağıdakileri içerir (TMS 36, paragraf 39):

- Varlıktan kullanımı süresince elde edilecek nakit girişlerine ilişkin projeksiyonlar;
- Varlığın kullanımı süresince nakit girişi (varlığı kullanıma hazır hale getirmek için gerekli nakit çıkışları dahil) yaratabilmek için katlanılacak ve varlıkla

doğrudan ilişkilendirilebilecek veya mantıklı ve tutarlı bir biçimde dağıtılabilecek nakit çıkışları ile ilgili projeksiyonlar; ve

- Varlığın yararlı ömrünün sonunda elden çıkarılması karşılığında, eğer varsa, elde edilecek (ya da ödenecek) net nakit akışları. Söz konusu tutar bilinçli ve istekli taraflar arasında karşılıklı pazarlık ortamında yapılacak bir işlemde işletmenin varlığın elden çıkarılmasından elde etmeyi beklediği tutardır.

Mükerrer hesaplamaktan kaçınmak için, gelecekteki nakit akışlarına ilişkin tahminler aşağıdakileri içermez (TMS 36, paragraf 43):

- Bahse konu varlıktan kaynaklanan nakit girişlerinden geniş ölçüde bağımsız olan nakit girişleri yaratan varlıkların nakit girişleri (örneğin alacaklar gibi finansal varlıklar); ve
- Borç olarak muhasebeleştirilen yükümlülüklerle ilgili nakit çıkışları.

Ayrıca, gelecekteki nakit akışları ile ilgili tahminler aşağıdakilerden kaynaklanması beklenen gelecekteki nakit giriş veya çıkışlarını da içermez:

- İşletmenin henüz taahhüt etmediği gelecekteki bir yeniden yapılanma; ya da
- Varlığın performansını artırma veya iyileştirme.

Bunlara ek olarak gelecekteki nakit akışlarına ilişkin tahminler finansal faaliyetlerden ve vergi ile ilgili nakit giriş ve çıkışlarını içermemektedir (TMS 36, paragraf 50).

Ancak işletme yeniden yapılandırma taahhüdü altına girerse (TMS 36, paragraf 47):

- Kullanım değerinin tespiti amacıyla gelecekteki nakit giriş ve çıkışları ile ilgili tahminler, yeniden yapılandırmadan kaynaklan maliyet tasarrufları ile diğer faydaları (yönetim tarafından onaylanan en son finansal bütçelere/ tahminlere göre) yansıtır; ve
- Yeniden yapılandırma işlemine ilişkin gelecekteki nakit çıkışı tahminleri, TMS 37 “Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar”a uygun olarak yeniden yapılandırma karşılığına dahil edilir.

TMS 36 nakit yaratan birim için özel hüküm getirmiştir. Bu hükme göre nakit yaratan bir birim farklı yararlı ömre sahip varlıklardan oluşuyor ise kısa yararlı ömre sahip olan varlığın yenilenmesi, birimin günlük bakımının bir parçası olarak dikkate alınacaktır (TMS 36, paragraf 49).

Benzer şekilde, tek bir varlığın tahmini yararlı ömürleri farklı olan parçalardan oluşması durumunda, varlıkla ilgili gelecekteki nakit akışlarını tahmin edilmesi sırasında, en kısa yararlı ömre sahip olan parçanın yenilenmesi varlığın günlük bakımının bir parçası olarak dikkate alınır (TMS 36, paragraf 49).

TMS 36 ayrıca yabancı para cinsinden nakit akışları tahmin edilmesi hususunda da hüküm getirmiştir. Buna göre; eğer gelecekteki nakit akışları yabancı para cinsinden ise gerçekleşecekleri para birimi cinsinde tahmin edilmelidir. Ayrıca bu nakit akışları, anılan para birimi için geçerli iskonto oranından iskonto edilmeli ve hesaplanan bugünkü değeri söz konusu tarihteki geçerli kur ile çevrilmelidir (TMS 36, paragraf 54).

4. NAKİT YARATAN BİRİM

Değer düşüklüğü testinde kullanılan gerçeğe uygun değer belirlenmesinin olası olmadığı durumlarda varlığın kullanım değerinin doğrudan geri kazanılabilir tutar olarak kabul edilebileceğine daha önce değinmiştik. Bu açıklamadan yola çıkarak TMS 36'da bir varlığın değer düşüklüğü testine tabi tutulabilmesi için nakit yaratma kabiliyetine sahip olmasının, yani firmaya nakit girişi sağlayabilmesinin, esas alındığı sonucuna varabiliriz. Bir başka ifade ile firmaya diğer varlıklardan büyük ölçüde bağımsız olarak nakit girişi sağlayan her bir varlık, diğer varlıklardan ayrı olarak değer düşüklüğü testine tabi tutulabilmektedir.

Ancak işletmedeki her bir varlığın diğer varlıklardan büyük ölçüde bağımsız olarak firmaya nakit girişi sağlayabilmeleri olası görülmemektedir. Bu tip durumlarda nakit girişi yaratma kabiliyetleri birbirlerine bağımlı olan varlıklar gruplandırılarak, topluca değer düşüklüğü testine tabi tutulmaktadır. Nakit girişi sağlayan varlık veya varlık grubu "Nakit Yaratıcı Birim" olarak adlandırılmaktadır. Bir başka deyişle Nakit Yaratıcı Birim (NYB), diğer varlık veya varlık gruplarının yarattığı nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız nakit girişi sağlayan belirlenebilir en küçük varlık grubu olarak tanımlanmaktadır (TMS 36, paragraf 6). Örneğin; bir varlık ya da varlık grubu tarafından üretilen bir ürünün piyasa değeri var ise, ürün dışarıya satılsa da işletme içinde tüketilse de, bu ürünü üreten varlık veya varlık grubu NYB olarak değerlendirilmektedir (TMS 36, paragraf 70).

Bir mağazalar zinciri içinde birbirinden bağımsız nakit girişi yaratan mağazaları, aynı ürünü üreten ancak farklı yerlerde üretim yapan ve farklı pazarlara sahip birbirinden bağımsız nakit girişi sağlayan tesisleri, aynı medya kuruluşunun farklı kesimlere hitap eden ve satış ile reklam gelirleri birbirinden ayrıştırılabilen televizyon kanalları, radyo kanalları, gazete, dergi v.b. yayın organları ayrı ayrı NYB'ye örnek olarak verilebilir (TMS 36, açıklayıcı örnekler 1). Gündelik hayattan da Migros ve Tüpraş şirketlerinin uygulamalarını NYB'ye örnek olarak verebiliriz. Migros tüm mağazalarını ayrı ayrı NYB olarak kabul ederken, Tüpraş da Opet'i ayrı bir NYB olarak kabul etmektedir.

Geri kazanılabilir tutarın belirlenmesinde karşılaştırılan gerçeğe uygun değer ile kullanım değeri NYB'nin tümü için belirlenmektedir. NYB'nin defter değeri, NYB ile ilişkili olan ve NYB'nin kullanım değerinin tespitinde yer alan varlıkların, yani gelecekteki nakit girişlerine katkıda bulunan varlıkların, defter değerlerinden oluşmaktadır (TMS 36, paragraf 76).

Değer düşüklüğü testi ve değer düşüş zararının muhasebeleştirilmesi ile ilgili tüm kurallar NYB için de geçerlidir. Eğer NYB bir varlık grubundan oluşuyorsa, değer düşüş zararı TMS 36 paragraf 104'e göre NYB'yi oluşturan varlıklara, her bir varlığın defter değeri oranında dağıtılmaktadır. Yine aynı konuda TMS 36 paragraf 106'da, değer düşüklüğü zararının NYB'yi oluşturan varlıklara ihtiyari olarak, yani şirketin kararına bağlı olarak, dağıtılabileceği belirtilmiştir. Bu ifadelerden anlaşılabilir, değer düşüklüğü zararının NYB kapsamındaki varlıklara belirli bir ölçüde dayandırılarak dağıtılması öngörülmüştür. Bu ölçüt için de kullanılacak kriterlerden birinin varlıkların defter değeri olabileceği belirtilmiştir.

TMS 36’da ifade edilen NYB’lerin deęer dūşüklüęü testine iliřkin ařaęıdaki örnek verilebilir.

Örnek:

Beyaz eşya sektöründe faaliyet gösteren X firması Buzdolabı, Fırın ve Televizyon olmak üzere üç farklı ürün üretmektedir. Bu ürünler birbirinin ikamesi olmadığı, farklı yerlerde üretildiği ve farklı amaçlar için kullanıldığından dolayı bu ürünlerle doğrudan ilişkili varlıklar gruplandırılarak her bir ürün bazında ayrı ayrı NYB olarak kabul edilmiştir. Ürünler çapında oluşturulan NYB’lere ilişkin varlıklar ve net defter değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur. (Örneğin kolaylaştırılması amacıyla rakamlar küçültülmüştür. Ayrıca parasal ölçüt olarak Para Birimi (PB) kullanılmıştır.)

Tablo 1: NYB’lerin Defter Değerleri (PB)

	<u>BUZDOLABI</u>	<u>FIRIN</u>	<u>TELEVİZYON</u>
Makineler	30	30	20
Binalar	80	50	30
Lisanslar	30	10	0
Toplam Defter Değeri	140	90	50

Firma, sektördeki rekabetin artması ve pazar payında bir dūřüř olması nedeniyle dönem içinde değer dūřüklüęü testi yapma kararı almıştır. Deęer dūřüklüęü testi için firmanın ilk yapması gereken NYB’lerin geri kazanılabilir tutarını tespit etmektir. Geri kazanılabilir tutarın belirlenebilmesi için kullanım değerinin hesaplanması gerekmektedir. Kullanım değerinin hesaplanabilmesi için gelecekteki nakit akışlarının ve bu nakit akışlarını bugünkü değere indirgeyecek iskonto oranı bulunmalıdır. Bu örnekte nakit akışları belirlenirken buzdolabı, televizyon ve fırın mamulleri ile bunlara ait yedek parçaların satışlarından yapılan tahsilatlar nakit girişi olarak; bu mamullere ilişkin üretim maliyetleri, garanti ve satış masrafları, nakliye ve elde tutma maliyetleri gibi maliyetler nedeniyle yapılan nakdi ödemeler nakit çıkışı olarak alınmalıdır. İskonto oranı olarak da önceki bölümlerdeki açıklamalara uygun olarak şirketin Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti oranı kullanılabilir. NYB’lere ilişkin, gerçeğe uygun değer ile kullanım değerinden büyük olanı olarak kabul edilen Geri Kazanılabilir Tutar aşağıdaki tablo yardımı ile belirlenmiştir.

Tablo 2: NYB’lerin Geri Kazanılabilir Tutarları (PB)

	<u>BUZDOLABI</u>	<u>FIRIN</u>	<u>TELEVİZYON</u>
Gerçeğe Uygun Değer	120	85	40
Kullanım Değeri	126	95	45
Geri Kazanılabilir Tutar	126	95	45

NYB'lere ilişkin deęer dűşüklüęü testi aőaęıdaki tabloda sunulmuőtur.

Tablo 3: Deęer Dűşüklüęü Testi (PB)

	<u>BUZDOLABI</u>	<u>FIRIN</u>	<u>TELEVİZYON</u>
Defter Değeri	140	90	50
Geri Kazanılabilir Tutar	126	95	45
Deęer Dűşüklüęü	14	0	5

Buzdolabı ve Televizyon mamullerine ilişkin NYB'lerde sırasıyla 14 PB ve 5 PB olmak üzere toplam 19 PB deęer dűşüklüęü tespit edilmiőtir. Toplam 19 PB'lik deęer dűşüklüęü zarar/gider olarak ilgili dűnemin kâr/zarar tablosuna aktarılmaktadır. Bilanço kalemlerinde ortaya çıkan deęer dűşüklüęü, varlıklara net defter deęerleri oranında daęıtılabilmektedir. Bilançoda yapılması gereken dűzeltmeler aőaęıdaki tabloda sunulmuőtur.

Tablo 4: NYB'lere ilişkin bilanço varlıklarındaki deęer dűşüklüęü dűzeltmesi (PB)

	<u>BUZDOLABI</u>	<u>TELEVİZYON</u>	<u>TOPLAM</u>
Makineler	$(30/140)*14= 3$	$(20/50)*5= 2$	5
Binalar	$(80/140)*14= 8$	$(30/50)*5= 3$	11
Lisanslar	$(30/140)*14= 3$		3
Toplam Deęer Dűşüklüęü	14	5	19

Yapılması gereken muhasebe kaydı;

A) Direkt Yönteme Göre: (bu yönteme göre deęer dűşüklüęü tutarı doęrudan ilgili varlıkların defter deęerinden indirilmektedir.)

Deęer Dűşüklüęü Zararı	19	
Makinalar		5
Binalar		11
Lisanslar		3

B) Endirekt Yönteme Göre: (deęer dűşüklüęü tutarı doęrudan varlıkların deęerinden indirilmemekte ancak deęer dűşüklüęü için karőılık ayrılmaktadır.)

Deęer Dűşüklüęü Zararı	19	
Deęer Dűşüklüęü Karőılıęı		19
<i>Deęer Dűşüklüęü Karőılıęı(Binalar)</i>	5	
<i>Deęer Dűşüklüęü Karőılıęı(Makinalar)</i>	11	
<i>Deęer Dűşüklüęü Karőılıęı(Lisanslar)</i>	3	

4.1. Nakit Yaratan Birimde Şerefiye Olması Durumu

TMS 36'da üzerinde durulan konulardan biri de Şerefiyeye sahip NYB'nin değer kaybı ile ilgilidir. İşletme birleşmelerinde Şerefiye (peőtamallık), satın alanın satın aldığı işletmenin gerçeğe uygun değeri üzerinde ödediği parayı ifade etmektedir. Satın alan bu

tutarı, satın aldığı işletmenin hali hazırda piyasadaki itibarı, müşteri portföyü, tecrübeli çalışanları, yerleşik işletme organizasyonu gibi niteliklerden dolayı gelecekte yaratacağı faydalar için ödemektedir (Sarioğlu, 2007, s.46). Şerefiye bir varlık olarak kabul edilmekte ve maddi olmayan duran varlıklar arasında gösterilmektedir. Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 3 (IFRS 3) “İşletme Birleşmeleri (Business Conbinations)” ile daha önceden yürürlükte olan şerefiye üzerinden itfa hesaplanması uygulamasına son verilmiş ve şerefiyenin de değer düşüklüğü testine tabi tutulması hükmü getirilmiştir. İtfa uygulamasına son verilmesinden artık şerefiyenin sınırsız ömre sahip bir varlık olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Şerefiye, diğer varlık veya varlık gruplarından bağımsız olarak nakit girişi yaratamamakta ve genellikle birden fazla NYB'nin nakit akışına katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle şerefiye, tek başına değer düşüklüğü testine tabi tutulamamakta ve ilişkili olduğu her NYB'ye dağıtılmaktadır (TMS 36, paragraf 80 – 81).

Şerefiyenin dağıtıldığı NYB'ler, şerefiyeden aldıkları paylar eklenmiş biçimde, ayrı ayrı değer düşüklüğü testine tabi tutulmaktadır. Geri kazanılabilir tutarın net defter değerinden düşük olması durumunda ortaya çıkan değer düşüş zararı kar/zarar tablosuna aktarılmaktadır. Bilanço kalemlerinde yapılacak düzeltmede ise, değer düşüş tutarı ilk olarak NYB'ye dağıtılan şerefiyeden indirilmektedir. Şerefiye tutarının değer düşüş zararından az olması durumunda, şerefiye tutarını aşan kısım NYB'ye dahil diğer varlıklara defter değerleri oranında dağıtılmaktadır (TMS 36, paragraf 93 – 94).

Daha önce verdiğimiz örnekteki Televizyon ürününe bağlı oluşturulan NYB'nin ayrı bir şirket olduğunu, X firması tarafından daha önceki yıllarda %100'ünün satın alındığını ve satın alındığı yıldan bu yana herhangi bir değer düşüklüğünün ortaya çıkmadığını varsayalım. Satın alım tarihinde Televizyon şirketinin gerçeğe uygun değeri 60 PB ve satın alım fiyatı da 80 PB'dir. Satın alım fiyatı ile gerçeğe uygun değer arasındaki 20 PB'lik fark şerefiye olarak kabul edilecek ve X firmasının bilançosunda şerefiye kalemi olarak gösterilecektir. Bu durumda değer düşüklüğü testini yaptığımız tarihte televizyon ile ilgili NYB'nin defter değeri aşağıdaki gibi olacaktır.

	<u>TV</u>
Binalar	30 PB
Makineler	20 PB
Şerefiye	20 PB
Defter Değeri	70 PB

Televizyon ürünü ile ilgili geri kazanılabilir tutarı 45 PB olarak belirlemiştik. Değer düşüklüğü testinde karşılaştırdığımız defter değeri olan 70 PB ile geri kazanılabilir tutar olan 45 PB arasındaki 25 PB'lik fark değer düşüklüğü tutarını gösterecektir. Ortaya çıkan 25 PB'lik değer düşüklüğü ilk olarak şerefiyeden düşülecektir. Ancak 20 PB olan şerefiye tutarı bu değer düşüklüğünü karşılamadığı için arta kalan 5 PB'lik fark TV ile ilgili NYB'deki makine ve binalara defter değerleri oranında dağıtılacaktır. Buna göre makinelerin değeri 2 PB ve binaların değeri de 3 PB düşürülecektir.

5. ŞİRKET VARLIKLARI

Standartta diğer varlık veya varlık gruplarından bağımsız olarak nakit girişi yaratma kabiliyetine sahip olmayan ve NYB'lerle doğrudan ilişkilendirilemeyen grup veya bölüm varlıklarına da değinilmiştir. Bunlara örnek olarak; genel müdürlük veya bir departman (pazarlama departmanı gibi) binası, bilgi sistemleri donanımı, araştırma merkezi v.b. grup ya da bölüm varlıkları verilebilir. Bu tip varlıklar standartta “Şirket Varlıkları” olarak adlandırılmıştır (TMS 36, paragraf 100).

Bir şirket varlığının değerinde değer kaybı olabileceğine ilişkin belirti varsa, şirket varlığının defter değeri mantıklı ve tutarlı bir temele dayandırılarak, şirket varlığı ile ilişkilendirilebilen, NYB'lere dağıtılmaktadır. Şirket varlığı ile ilişkilendirilmiş NYB'lerin geri kazanılabilir tutarı belirlenerek, şirket varlığının defter değeri dahil edilmiş NYB'lerin defter değerleri ile karşılaştırılmaktadır. Ortaya çıkan değer düşüş zararı daha önce bahsedilen şekilde muhasebeleştirilmektedir (TMS 36, paragraf 101).

Örneğimizdeki X firmasının bir Ar-Ge Departmanı olduğunu varsayalım. Ar-Ge departmanında bulunan bina, makine v.b. varlıkların defter değeri toplam 25 PB ve gerçeğe uygun değeri toplam 20 PB'dir. Ar-Ge departmanı buzdolabı, fırın ve televizyon ürünlerinin NYB'leri ile doğrudan ilişkilendirilebilmekte ve NYB'lere harcanan araştırma ve geliştirme tutarları oranında dağıtıldığını kabul edelim. Buna göre Ar-Ge departmanı varlıklarından NYB'lere dağıtılacak defter değerleri buzdolabı için 12,5 PB, fırın için 10 PB ve televizyon için de 2,5 PB'dir. Ar-Ge departmanı varlıklarından NYB'lerin gerçeğe uygun değerlerine gelecek paylar da buzdolabı için 10 PB, fırın için 8 PB ve televizyon için de 2 PB'dir. Bu doğrultuda NYB'lerin Ar-Ge departmanı varlıklarından aldıkları paylarla birlikte yeni defter değerleri ile gerçeğe uygun değerleri aşağıda sunulan tablodaki gibidir.

Tablo 5: NYB'lerin Ar-Ge Departmanı varlıkları eklenmiş defter değerleri ve gerçeğe uygun değerleri (PB)

	BUZDOLABI	FIRIN	TELEVİZYON
	(B)	(F)	(TV)
Defter Değeri	152,5	100	52,5
Gerçeğe Uygun Değer	130	93	42

NYB'lerin Ar-Ge departmanı varlıkları dahil edilmiş defter değerleri ile gerçeğe uygun değerleri bulunduktan sonra değer düşüklüğü testi için defter değerleri ile geri kazanılabilir tutarlarının karşılaştırılmaları gerekmektedir. Yapılacak değer düşüklüğü testi aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 6: Ar-Ge departmanı varlıkları dahil edilmiş NYB'lerin değer düşüklüğü testi

	B	F	TV
Defter Değeri	152,5	100	52,5
Geri Kazanılabilir Tutar	130	95	45
Gerçeğe Uygun Değer	130	93	42
Kullanım Değeri	126	95	45
Değer Düşüklüğü	22,5	5	7,5

Görüldüğü üzere B (buzdolabı), F (fırın) ve TV (televizyon) mamulleri ile ilgili NYB'lerde sırasıyla 22,5 PB, 5 PB ve 7,5 PB değer düşüklüğü olduğu saptanmıştır. Toplam 35 PB'lik değer düşüklüğü zarar olarak ilgili dönemin kâr/zarar tablosuna aktarılırken, bilançoda yapılacak düzeltmede değer düşüklüğü tutarı, Ar-Ge departmanı varlıkları dahil, NYB'ler kapsamına alınan tüm varlıklara dağıtılacaktır. Değer düşüklüğü tutarlarının dağıtımında yine varlıkların defter değeri dikkate alınacaktır. Değer düşüklüğü tutarının NYB'ler kapsamındaki varlıklara dağıtımını aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7: Değer düşüklüğü tutarının ilgili varlıklara dağıtımı (PB)*

	VARLIKLARDAKİ TOPLAM DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ			
	BUZDOLABI	FIRIN	TELEVİZYON	
Makineler	$(30/152,5)*22,5 = 4,4$	$(30/100)*5 = 1,5$	$(20/52,5)*7,5 = 2,8$	8,7
Binalar	$(80/152,5)*22,5 = 11,8$	$(50/100)*5 = 2,5$	$(30/52,5)*7,5 = 4,3$	18,6
Lisanslar	$(30/152,5)*22,5 = 4,4$	$(10/100)*5 = 0,5$	0 = 0	4,9
Ar-Ge Departmanı Varlıkları	$(12,5/152,5)*22,5 = 1,9$	$(10/100)*5 = 0,5$	$(2,5/52,5)*7,5 = 0,4$	2,8
Toplam Değer Düşüklüğü	22,5	5	7,5	35

Şirket varlıkları NYB'ler ile ayrı ayrı ilişkilendirilemiyorsa ve dolayısıyla NYB'lere dağıtılamıyorsa, NYB'lerin bir araya getirilip oluşturduğu grup ile ilişkilendirilip toplu olarak değer düşüklüğü testine tabi tutulmaktadır. Ortaya çıkan değer düşüklüğü, mantıklı ve anlamlı bir ölçüt ile ilgili NYB'lere ve şirket varlıklarına dağıtılmaktadır (TMS 36, paragraf 102).

Örneğimizdeki Ar-Ge departmanı yerine defter değerinin de, gerçeğe uygun değerinin de 15 PB olan bir Yönetim departmanının olduğunu ve Yönetim departmanının NYB'ler ile ayrı ayrı ilişkilendirilemediğini varsayalım. Bu durumda Yönetim departmanı ve NYB'ler bir araya toplanıp tek bir NYB olarak değerlendirilerek değer düşüklüğü testine tabi tutulacaktır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, ilk olarak her bir NYB kendi açısından değer düşüklüğü testine tabi tutulmakta, daha sonra Yönetim departmanı dahil edilmiş şekilde tümü için bir kez daha değer düşüklüğü testi yapılmaktadır. Bir başka ifadeyle, örneğimizin başında yapılan değer düşüklüğü testinde buzdolabı ile ilgili NYB'de 14 PB ve televizyon ile ilgili NYB'de 5 PB olarak hesaplanan değer düşüklükleri muhasebeleştirilecek ve yönetim departmanı dahil edilmiş biçimde toplu olarak yapılacak değer düşüklüğü testinde buzdolabı ve televizyon ile ilgili NYB'ler değeri düşürülmüş şekilde değer düşüklüğü testi kapsamına alınacaktır. Bu tip durumlarda yapılması gereken değer düşüklüğü testi aşağıdaki gibidir.

* Kolaylık olması açısından rakamlar virgülden sonra tek hane olarak verilmiştir.

Tablo 8: NYB'ler ve şirket varlıklarının toplu olarak değer düşüklüğü testine tabi tutulması (PB)

	<u>B</u>	<u>F</u>	<u>TV</u>	<u>YÖNETİM</u>	<u>TOPLAM</u>
Defter Değeri	140	90	50	15	295
Değer Düşüklüğü (-)	14	0	5	0	19
	126	90	45	15	276
Geri Kazanılabilir Tutar					266

$$\text{Gerçeğe Uygun Değer} = 120 + 85 + 40 + 15 = 260$$

$$\text{Kullanım Değeri} = 126 + 95 + 45 = 266$$

Değer Düşüklüğü

10

Şirket varlıklarının değer düşüklüğü ile ilgili olan TMS 36 paragraf 102'de değer düşüklüğü zararının TMS 36 paragraf 104'e göre muhasebeleştirileceği belirtilmiştir. TMS 36 paragraf 104'de değer düşüklüğünün varlıklara defter değerleri oranında dağıtılacağı ifade edilmiştir. Buna göre örneğimizde ortaya çıkan 10 PB'lik değer düşüklüğü zarar olarak kâr/zarar tablosuna aktarılırken, bilançoda sunulan NYB'ler ile yönetim departmanı varlıkları da değer düşüklüğü oranında düzeltilmektedir. Değer düşüklüğü tutarının NYB'ler ile yönetim departmanı varlıklarına defter değerleri oranında dağıtılması aşağıdaki gibi olacaktır.

	<u>Değer Düşüklüğü Tutarı</u>
Buzdolabı	$(126/276)*10 = 4,6$
Fırın	$(90/276)*10 = 3,3$
Televizyon	$(45/276)*10 = 1,6$
Yönetim Departmanı	$(15/276)*10 = 0,5$
Toplam	10

Ancak bu noktada kafalarda soru işareti uyandıracak bir konu ortaya çıkmaktadır. Yönetim departmanı dahil edilmiş toplam defter değeri 295 PB'dir. Toplam geri kazanılabilir tutar 266 PB olarak belirlendiğine göre toplam değer düşüklüğü 29 PB'dir. Buzdolabı ve televizyon ile ilgili NYB'lerde 19 PB değer düşüklüğü hesaplanmıştır. Fırın ile ilgili NYB'de herhangi bir değer düşüklüğü tespit edilmemiştir. Toplam 29 PB olan değer düşüklüğü tutarının 19 PB'lik kısmı buzdolabı ve televizyon ile ilgili NYB'lere ait olduğuna göre geriye kalan 10 PB'lik değer düşüklüğünün yönetim departmanından kaynaklandığı düşünülebilir. Böyle bir durumda 10 PB'lik değer düşüklüğü tüm varlıklara değil, sadece yönetim departmanı varlıklarına dağıtılmalıdır. TMS 36'da ise bu konuya değinilmemiştir. Kanımızca bu konunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

6. SONUÇ

TMS 36'nın en önemli özelliği değer düşüklüğü testine tabi tutulacak varlıkların **nakit yaratma kabiliyetine** sahip olması gerekliliğidir. Başka bir ifadeyle, bireysel olarak bir varlık nakit yaratabildiği sürece tek başına değer düşüklüğü testine tabi tutulabilir, aksi

takdirde nakit yaratma kabiliyetleri birbirine bağımlı olan varlıklar gruplandırılarak topluca değer düşüklüğü testine tabi tutulurlar. Bu bağlamda, TMS 36'da, ister bireysel ister grup şeklinde olsun ayrı ayrı nakit yaratma kabiliyetine sahip varlık veya varlıklar topluluğuna “nakit yaratan birim” denilmektedir.

Bu çalışmayla TMS 36'da tartışılmasını gerekli gördüğümüz ve dikkat çekmek istediğimiz konulardan ilki NYB'nin belirlenmesi hususudur. Bu konudaki eksiklikler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1. TMS 36'da NYB'nin belirlenmesi tamamen işletme yöneticilerinin inisiyatifine bırakılmıştır. Ayrıca, özellikle grup şeklindeki, NYB'lerin oluşturulmasıyla ilgili açıklama ve örnekler kanımızca yetersizdir. Bu durum öznel uygulamalara son derece açıktır. Bu kısıtlı hükümler nedeniyle, şirketler NYB'nin belirlenmesinde ve dolayısıyla değer düşüklüğü tutarının tespit edilmesinde hata yapabilecekleri gibi bu durumu kendi lehlerine de kullanabilirler. Bu da işletmenin hem kâr rakamını hem de bilançodaki varlık değerini etkileyecektir.
2. Standarttaki hükümlerin yapısı gereği NYB'nin belirlenmesi şirket yöneticilerin bilgi ve yorumlarına bırakıldığı için yapılacak bir hatanın veya kötüye kullanımının bağımsız denetici tarafından ortaya çıkarılması ve düzeltilmesi son derece zordur.

Üstünde durmayı gerekli bulduğumuz ikinci konu, NYB'nin kullanım değerinin bulunmasında kullanılan iskonto oranıdır. Kullanım değerinin hesaplanmasında iki ana hususta tahminde bulunmaktadır: birincisi gelecekteki nakit akımları, ikincisi de iskonto oranıdır. Gelecekteki nakit akımlarının belirlenmesi zorunlu olarak şirket içi verilere dayanmaktadır. Bu konu ile ilgili mevcut hükümlerin dışında yeni hükümlerin getirilmesi kanımızca çok gerekli değildir. Ancak iskonto oranı olarak ne alınacağına dair daha açık ve net hükümler getirilmelidir. Bununla beraber eğer iskonto oranı Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti (AOSM / WACC) gibi yöntemlerle bulunuyorsa, yöntemin formülündeki tüm veriler açıklanmalıdır.

İşletmeler kullandığı iskonto oranını sadece rakam olarak dipnotlarında açıklamaktadırlar. Ancak kanımızca, iskonto oranının sadece rakamsal olarak açıklanması yetersizdir. İşletmelerin, kullanım değerini bulurken kullandığı iskonto oranını hangi yöntem ile belirlediğini ve kullandığı yöntemdeki bilgileri dipnotlarında açıklaması gerekmektedir. Örneğin iskonto oranı olarak AOSM oranı alınıyorsa, dipnotlarda iskonto oranının AOSM formülünden bulunduğunu ve formülün içindeki verilerin rakamsal olarak kaç alındığının kısaca belirtilmesi gerekmektedir.

Üçüncü olarak, NYB'ler ile ilişkilendirilemeyen ve bu nedenle NYB'lere dağıtılamayan şirket varlıklarının değer düşüklüğü testi ile ilgili hükümlerin ve açıklamaların genişletilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, kanımızca, TMS 36'nın doğru ve kolay bir şekilde uygulanabilmesi için ek hükümler, açıklamalar ve örneklerin bir an önce getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

DAMODARAN, Aswath, 2002, **Investment Valuation: Tools and Techniques for Determination the Value of Any Asset**, 2. Ed., USA: John Wiley & Sons.

EHRHARDT, Michael C., 1994, **The Search For Value Measuring The Company's Cost of Capital**, Boston: Harvard Business School Press.

ERDAMAR, Cengiz ve Feryal Orhan Basık, 2003, **Finansal Muhasebe ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi**, İstanbul: Dönence Yayınları.

Gelir Vergisi Kanunu, 193 kanun nolu 06.01.1961 tarihli 10700 sayılı resmi gazete.

International Accounting Standards 36, Impairment of Assets, IASB, 2008

International Financial Reporting Standards 3, Business Combinations, IASB, 2008

International Generally Accepted Accounting Practice Under International Financial Reporting Standards 2007, Ernst&Young, Global Edition 2, London, 2006.

Kurumlar Vergisi Kanunu, 5520 kanun nolu 21.06.2006 tarihili 26305 sayılı resmi gazete.

Langenscheidt Standart English Dictionary, 1990, İstanbul: İnkilap Kitapevi

MEGGINSON, William L. ve Scott B. Smart, 2006, **Introduction to Corporate Finance**, Australia: Thomson.

MYERS, Stewart C. ve Stuart M. Turnbull, 1977, "Capital Budgeting and the Capital Asset Pricing Model: Good News and Bad News", **The Journal of Finance**, Vol. 32, No. 2.

PRATT, Shannon P. ve Robert F. Reilly, 1998, **Valuing Small Business & Professional Practices**, New York: McGraw Hill.

SARIOĞLU, Kerem ve Özgür Muhittin Esen, Haziran 2007, "İşletme Birleşmelerinde Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması", **Yönetim Dergisi**, İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü, Yıl: 18, Sayı:57.

Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları, www.tmsk.org.tr